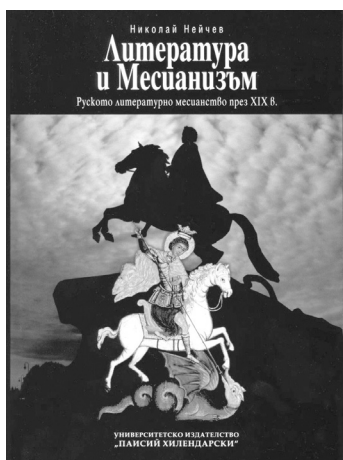

**Николай Нейчев. Литература и Месианизъм. Руското
литературно месианство през XIX в.
Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2009. – 620 с.**

Това е нов капитален труд на Николай Нейчев, достойно продължение на книгата му *Ф. М. Достоевски – Тайнствената поетика*, и тези читатели, които я познават и ценят, ще бъдат дълбоко удовлетворени от мащаба и идеологията на новата монография. Глобалната теза на *Литература и Месианизъм* е: „Руската литература на XIX век (от Пушкин до Чехов) създава империя на Духа, не „от мира сега“, в империята на земното битие. Затова така наречената руска класика не се покрива със смисъла на понятието художествена литература. Тя е единен литургически звучащ текст, възплъщение на литературен месианизъм, ярка теодицея и

антроподицея, своеобразна сотириологична „земна“ библия, отражение на *Небесната*“. За да докаже спасителната мисия на „художествено-религиозния текст“ на руската класика, Н. Нейчев привлича жалонни емблематични творби – от *Евгений Онегин* (като от Пушкин са видени в оптиката на тезите и поемите *Руслан и Людмила* и *Медният конник*), през *Герой на нашето време*, поемата *Мъртви души*, епопеите *Война и мир* и *Братя Карамазови* до *Вишнева градина*.

Удивително и впечатляващо е единството на цялата книга, която е „събирана“ поне десетилетие (както си признава авторът в уводните думи). Но явно е, че това единство се дължи не само на способността на изследователя да бъде изключително убедителен в интерпретацията на конкретния текст при преследването на своята идея, а във верността и съответствието, в „симфонията“ на тезите му със смисъла и смислите на посочените творби.

Трябва да се отбележи, че и тук, както в първата книга на Н. Нейчев, «*Встъплението*» (заемащо почти една пета от работата му) е синтетически мощно разгърнат в православен ракурс философско-исторически фундамент за по-нататъшното издигане на конкретните „етажи“ от грамадното духовно здание на руското литературно месианство. Прецизно са подбрани и коментирани етапни факти от руския и западния религиозен, църковен, културен развой, които са важни за оразличаването според автора на своеобразния „месианистичен феномен“ на руската класическа литература.

Очертани и назовани са конкретните литературоведски тези, имплицитно и експлицитно свързани с концепцията на труда.

Всяка от *седемте глави* на книгата е посветена на една ключова в аспекта на проблема творба, с изключение на забележителната кулминационна във всяко отношение *шеста глава*, в която е проследен „интертекстуалният диалог“ и единството на двете Книги на руската култура – *Война и мир* и *Братя Карамазови*. Идеята за съпоставянето им като две страни на „единна епопея“ можеше да остане поредното ефектно изследователско упражнение, но при прочит се убеждаваш каква „дълбока оран“ е извършена, за да зазвучи толкова достоверно този „диалог“ между Лев Толстой и Фьодор Достоевски и сам по себе си, и в „хора“ на другите руски класици. И сякаш да задълбочи още повече и без това трудния самоналожен проблем, авторът извежда в тази натежала от нови и неочаквани размисли глава нов ракурс към двамата творци и техните Книги – той ги съпоставя и противопоставя през отношението им към философията на Платон.

Има и друга неочаквана и детайлно доказана гледна точка – към странния диалог между две излезли почти по едно и също време през XIX век творби – романа *Герой на нашето време* и поемата *Мъртви души* (Глава пета. «Поемата *Мъртви души* на Н. В. Гогол като нов етап в развитието на руското месианско съзнание»). И тук достойнства на авторския анализ са водещото начало на литературоведския дискурс, увереното позоваване – за съгласие или отхвърляне – на чужди авторитетни критически текстове с широк диахронен диапазон, богатият и точен, адекватен на трудната проблематика език, дълбоко промислените оригинални заключения.

Н. Нейчев не се бои от дългите цитати от избраните класически творби („изхабени“ от литературна и всякаква друга употреба), с това нагледно показва и трепетното си отношение към словото, и своето умение за „близко четене“, или както би казал Гогол – „изострилия се от дългото виждане поглед“. Именно такъв съсредоточен взор е способен да проникне не само в нови дълбочини на отделната творба, но и да яви скритите ѝ (от традиционните и шаблонизирани вече прочити) отражения в друга и в други.

Знаем, че монографията на Н. Нейчев за Ф. Достоевски вече е преведена в Русия – жест на признание на оригиналността на изследването. Казват, че никой не е пророк в своето отечество. Дали ще имаме свой „литературен пророк“ в Русия?

Таня Атанасова